

Valiokunnan kanta

Yritystuen yleisiä ehtoja koskevan puitelain säätäminen on osa yritystukien uudistamisprosessia. Valiokunta pitää tarpeellisena, että tukijärjestelmiä selkeytetään, tuen vastikkeellisuutta lisätään sekä kilpailua vääristäviä päällekkäisiä tukia poistetaan.

Yhtenäisiä periaatteita noudattaen voidaan parhaiten suunnata yritystuet kansantalouden kannalta tehokkaimmalla tavalla ja niin, että ne samalla tukevat myös työllisyyttä ja koko maan tasapainoista kehitystä. Yritystukiohjelmien tavoitteina lain perusteluissa korostetaan kansantalouden kasvuedellytysten edistämistä ja yritystoiminnan tehokkuuden lisäämistä. Valiokunta toteaa, että alueiden tasapainoisesta kehityksestä on säädetty laissa alueiden kehittämisestä (1135/1993).

Talousvaliokunta yhtyy lain perusteluissa ilmaistuun ajatukseen siitä, että yritystoiminnan kehittämisen kannalta aineettoman kehittämis-toiminnan tuki on pitkällä tähtäyksellä tehokainta yritystukea. Liikkeenjohdon osaamiseen panostaminen on tärkeä teknologiarahoituksen kohde. Erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä liikkeenjohdon osaamisen kehittäminen parantaa yrityksen kilpailukykyä. Myös rahoituksen hankinnassa tarvittavan informaation tuottaminen on pienille ja keskisuurille yrityksille merkittävää.

Valiokunta pitää tärkeänä, että yritystuet en-
tistä tehokkaammin yhteensovitetään. Yritystukineuvottelukunnan rooli muodostuu siten merkittäväksi.

Yritystukien vaikuttavuudesta ei tähän mennessä ole juuri saatu luotettavaa tietoa. Valiokunta pitää suurena edistysaskeleena lain sisältämää yritystukien vaikuttamisen seurantaa ja arviointia.

Vaikuttavuuden mittaamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, kun talouden voimavarojen käyttöä on tehostettava. Valiokunta korostaa, että seurannassa kiinnitetään huomiota tukien tehokkaaseen käyttöön, työllisyysvaikutuksiin ja alueelliseen kehitykseen. Samoin on tärkeää valvoa tehokkaasti yritystukien käytölle asetettuja ehtoja ja estää mahdolliset väärinkäytökset.

Yritystukiohjelmilla on tällä hetkellä erilaiset säädöserustat. Osa perustuu omaan lakiinsa, osa kohdealuetta koskevaan laajempaan lakiin, osa alemmanasteisiin säädöksiin, osa pelkästään valtion talousarvioon.

Talousvaliokunta on tarkastellut ehdotetun puitelain suhdetta eräisiin tukiin, muun muassa joukkoliikenteen tukeen ja lehdistön tukeen.

Valtion talousarviossa on osoitettu määräraha kannattamattomien junaliikennepalvelujen ja muiden joukkoliikennepalvelujen oston. Liikenneministeriö ostaa kaukoliikennepalvelut, joita ei voida ylläpitää vain asiakastuloin. Junaliikenteen ostoilla turvataan junaliikenteen peruspalvelujen alueellinen kattavuus rataverkolla ja eräiltä osin korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät asiakastulot antavat mahdollisuuden. Lääninhallitukset ostavat maaseudun peruspalveluluonteisen runkoliikenteen, jota kunnat omilla palveluillaan täydentävät. Lääninhallitukset myöntävät kaupunkiliikenteen palveluostoihin valtionapua. Valtio antaa tukea joukkoliikenteen kehittämishankkeisiin, mutta tätä tukea ei anneta yrityksille vaan alan järjestöille.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan joukkoliikennepalvelut ostetaan tarjouskilpailun perusteella aina silloin, kun se on mahdollista. Palvelujen oston ei ole katsottu vääristäneen kilpailua. Junaliikenteessä kilpailuttaminen voidaan toteuttaa yhtiöittämisjärjestelyjen vuoksi vasta myöhemmin. Näitäkin palveluja ostettaessa käydään kuitenkin aitoja hintaneuvotteluja.

Käsiteltävän lakiehdotuksen 2 §:n perusteluissa todetaan, että tarjouskilpailun perusteella tehtävät julkiset hankinnat eivät ole yritystukea.

Joukkoliikennepalvelut ostetaan vastikkeellisia palvelujen tarjoajia kilpailuttamalla ja hintaneuvotteluja käymällä. Valiokunta katsoo, että kyseessä on silloin julkisten palvelujen hankinta eikä yritystuki. *Valiokunta ei tässä yhteydessä ota kantaa joukkoliikennepalvelujen oston osoitettavien määrärahojen suuruuteen, mutta edellyttää, että lakia yritystuen yleisistä ehdoista ei tule soveltaa joukkoliikenteen palvelujen oston ja kehittämiseen.*

Lakiehdotuksen valiokuntakäsittelyssä on käynyt ilmi, että nykyisistä tuista sanomalehdistön ja kulttuurilehtien tuki ei kaikin osin sovellu ehdotetun lain säännöksiin. Lehtien kustantaminen on elinkeinotoimintaa, johon annettavaa tukea lakiehdotus soveltamisalan mukaan koskisi. Sanomalehdistön ja kulttuurilehtien tuki on kuitenkin tarkoitettu tappiollisen tai huonosti kannattavan toiminnan tukemiseen. Sen tarkoituksena on sananvapauden ja viestinnän monipuolisuuden turvaaminen. Näin ollen sanomalehdistön ja kulttuurilehtien tukeminen ei ole lakiehdotuksen 5 §:n mukaista tukea. Lehdistön tukeminen ei myöskään erityisen hyvin täytä lakiehdo-

tuksen 3 §:ssä asetettuja yritystukiohjelman yleisiä tavoitteita eikä sovellettu yritystukineuvottelukunnan käsiteltäväksi.

Valiokunta ehdottaa, että lain 1 §:ään lisätään uusi 2 momentti, jonka mukaan lehdistön tukeen ei sovelleta 3 §:n, 5 §:n 1 momentin eikä 6 §:n säännöksiä silloin, kun yritystukiohjelman tavoitteena on sananvapauden ja viestinnän monipuolisuuden turvaaminen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan muita ongelmallisia tukiohjelmia ei ole tiedossa. Valiokunta pitää kuitenkin mahdollisena, että ongelmallisia rajankäyntitilanteita saattaa syntyä tapauksissa, joissa elinkeinotoiminnan ja yleishyödyllisen toiminnan rajat eivät ole yksiselitteisiä.

Lain 1 §:n perusteluissa todetaan, että laki ei koske yleishyödyllistä toimintaa. Valiokunta pitää tarpeellisena väljentää määrittelyä siten, että lain soveltamisalan ulkopuolelle jää myös elinkeinotoimintaa muistuttava yleishyödyllinen toiminta.

Lakiehdotuksen 1 §:n perustelujen mukaan lakia ei sovellettaisi myöskään kulttuuriin eikä liikuntaan annettavaan tukeen. Valiokunnan mielestä lain soveltamisalan tulee kuitenkin käydä ilmi suoraan laista. Valiokunta ehdottaa, että perusteluissa mainitut alueet, jotka on tarkoitettu rajata lain soveltamisalan ulkopuolelle, lisätään edellä mainittuun uuteen 2 momenttiin.

Kun lain soveltamisala tarkennetaan lakiteksissä, voidaan 11 §:ssä asetuksenantovaltuutus rajoittaa vain lain täytäntöönpanoon. Tämä riittää siihen, että asetuksella voidaan tarvittaessa säätää viranomaisten toiminnasta ja työnjaosta.

Lakiehdotus yritystuen yleisistä ehdoista

Johtolause: Valiokunta on lisännyt lakiehdotukseen hallitusmuodon edellyttämän johtolauseen.

1 §: Pykälään lisätään uusi 2 momentti, jossa täsmennetään lain soveltamisalaa. Lakia ei sovellettaisi kulttuuriin, liikuntaan eikä muuhun yleishyödylliseen taikka siihen rinnastettavaan toimintaan annettavaan tukeen. Kulttuurin tukeen sisältyvät esimerkiksi teattereiden ja kotimaisen elokuvatuotannon tukeminen.

Kun sanomalehdistön ja kulttuurilehtien tuen tavoitteena on sananvapauden ja viestinnän monipuolisuuden turvaaminen, näihin tukiin ei sovellettaisi 3 §:n, 5 §:n 1 momentin eikä 6 §:n säännöksiä. Muilta osin lakia sovellettaisiin myös näihin tukiin.

11 §: Asetuksenantovaltuudesta poistetaan soveltamissäännösten antaminen, koska lain soveltamisalaa täsmennetään lain 1 §:n 2 momentissa.

Lakiehdotus yritystuesta anetun lain 21 §:n 2 momentin kumoamisesta

Valiokunta on tehnyt lakiehdotukseen teknisluonteisia muutoksia ja täsmennyksiä.

Päätösehdotus

Talousvaliokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1. Laki yritystuen yleisistä ehdoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 1 §)

Lakia ei sovelleta kulttuuriin, liikuntaan eikä muuhun yleishyödylliseen tai siihen rinnastettavaan toimintaan annettavaan tukeen. Sanomalehdistön ja kulttuurilehtien tukeen ei sovelleta 3 §:n, 5 §:n 1 momentin eikä 6 §:n säännöksiä, kun yritystukiohjelman tavoitteena on sananvapauden ja viestinnän monipuolisuuden turvaaminen. (Uusi)

2—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

11 §

Tarkemmat säännökset

Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tämän lain (poist.) täytäntöönpanosta.

12 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki**yritystuesta annetun lain 21 §:n 2 momentin kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 § (uusi)

Tällä lailla kumotaan yritystuesta 10 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1136/1993) 21 §:n 2 momentti.

2 § (uusi)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199__.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Tuulikki Härmäläinen /sd, varapuheenjohtaja Seppo Kääriäinen /kesk, jäsenet Arto Bryggare /sd, Mikko Immonen /vas, Paula Kokkonen /kok, Martti Kor-

honen /vas, Riitta Korhonen /kok (osittain), Pekka Kuosmanen /kok, Leena Luhtanen /sd, Erkki Partanen /sd, Ola Rosendahl /r, Juhani Sjöblom /kok, Sakari Smeds /skl ja Osmo Soininvaara /vihr.

Vastalause**Yleisperustelut**

Suomessa on käynnissä voimistuvan muutto- liikkeen ja kasvavan eriarvoisuuden kierre. Maassamuutto on lähes yhtä suurta kuin 1970-luvun ennätysvuosina. Nuori, koulutettu väestö muuttaa keskuksiin. Syrjäalueiden väestö vähenee ja vanhenee. Muutosta kärjistävät talouskasvun ja työllisyyden epätasainen jakautuminen sekä hallituksen erityisesti heikoimmille alueille ja vähävaraisimpiin väestöryhmiin kohdistamat leikkaukset.

Vapaat markkinavoimat suosivat keskittämistä: kasvu jakautuu epätasaisesti, tuloterot lisääntyvät. Tästä aiheutuu kiistattomasti haittoja, joiden estämiseen ja lievittämiseen tarvittaisiin vastavoimaa.

Yksi keskeinen väline tasapainoisemman alueellisen kehityksen aikaansaamiseksi on tehokas elinkeinopolitiikka. Aktiivisella, uutta hakevalla elinkeinopolitiikalla voidaan saavuttaa radikaalisti parempi työllisyys. Pääavain parempaan työllisyyteen on vauhdittaa koko maassa yrittä-

jyyttä, pienyrityspolitiikkaa ja palvelualojen yritysten toimintaedellytyksiä.

Yritystukipolitiikassa aluepolitiikalla on ollut oma tärkeä osuutensa. Aluepoliittisten yritystuki- kien tarkoituksena on ollut alueellisesti heikom- masta kilpailuasemasta lähtevien yritysten autta- minen markkinoille. Tällä ajattelulla tulee edel- leen olla vahva sija. Mikäli suhtautumisessa alue- poliittisiin yritystukiin tapahtuisi täyskäännös, merkitsisi se suuria kansallisia ja kansantaloudel- lisia ongelmia. Telakkatuen jatkuminen osoittaa selvästi, että pitempään EU:ssa olleet maat aset- tavat kansallisen edun etusijalle ennen eurooppa- laista etua. Myös Suomen pitää puolustaa omia kansallisia etujaan.

Lakiin yritystuen yleisistä ehdoista tulee sel- keästi kirjata yritystukiin merkitys myös pitkistä etäisyyksistä johtuvien kilpailuedellytysten ta- soittajana. Yritystukiohjelmilla on edistettävä kansantalouden kasvuedellytyksiä ja tuettava maan eri osien tasapainoista kehittämistä sekä parannettava yritystoiminnan toimintaympäris- tää ja tehokkuutta.

Alueellisesti porrastettu yritystuki on suunnattava ensisijaisesti uuden kannattavan yritystoiminnan aikaansaamiseen sekä pienten ja keskisuurten yritysten pitkän aikavälin kilpailukyyn parantamiseen. Suomen kansallista aluepolitiikkaa on tehostettava ryhtymällä samalla noudattamaan EU:n lisäysperiaatetta.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotuksen 3 § hyväksytään näin kuuluvana:

3 §

Yritystukiohjelman yleiset tavoitteet

Yritystukiohjelmalla on edistettävä kansantalouden kasvuedellytyksiä ja edistettävä tasapainoista alueellista kehitystä sekä lisättävä yritys-

toiminnan tehokkuutta. Yritystukiohjelma on kohdennettava ensisijaisesti sellaisiin tarkoituksiin, joilla poistetaan puutteita markkinoiden toiminnassa.

Yritystukiohjelma on laadittava siten, että yritystuen kilpailua vääristävät vaikutukset ovat mahdollisimman vähäisiä.

Yritystukiohjelma on suunnattava ensisijassa tutkimukseen, tuotekehitykseen, koulutukseen, kansainvälistymiseen tai muuhun yrityksen ai-neettomaan kehittämistoimintaan taikka pienten ja keskisuurten yritysten pitkän aikavälin kilpailukyyn parantamiseen. Yritystukea voidaan myöntää myös alueellisin ja työllisyyspoliittisin perustein, siten kuin siitä on erikseen säädetty. Suurten yritysten tavanomaisten investointien ja käyttöpääoman rahoitukseen voidaan yritystukea antaa vain erityisistä syistä.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 1997

Seppo Kääriäinen /kesk

Sakari Smeds /skl

